

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری
پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
مدیریت تحصیلات تکمیلی
پژوهشکده علوم تاریخی

رساله دکتری رشته تاریخ ایران بعد از اسلام

«بررسی تحلیلی قوانین آموزش و پرورش ایران بر اساس اسناد در یکصد ساله اخیر

(۱۳۸۵-۱۲۸۵ ش)

با نگاهی به نوسازی آموزشی در ایران»

استادان راهنما

دکتر علیرضا ملایی توانی

دکتر پروین ترکمنی آذر

استاد مشاور

دکتر شهرام یوسفی فر

پژوهشگر

احمد ابوحمزه

شهریور ماه ۱۳۹۹

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

عنوان رساله

«بررسی تحلیلی قوانین آموزش و پرورش ایران بر اساس اسناد در یکصد ساله اخیر

(۱۳۸۵-۱۲۸۵ ش)

با نگاهی به نوسازی آموزشی در ایران»

برگه ارزیابی

قدردانی و سپاسگزاری

سپاس بیکران خداوند هستی‌بخش عالم را که توفیق دانش آفریزی و پیمودن راه معرفت به من ارزانی داشت. اکنون که به یاری و لطف خداوند مهربان موفق به انجام این رساله شده‌ام بر خود واجب می‌دانم از استادان فرهیخته‌ای که به یاری رهنمودهای آنان دشواری این پژوهش بر من آسان شد، قدردانی نمایم:

- از استاد بزرگوار و فرزانه جناب آقای دکتر علیرضا ملایی توانی استاد راهنمای اول رساله که در تدوین این متن از هیچ‌گونه راهنمایی دریغ نورزید تقدیر و تشکر می‌کنم. از ایشان بابت تمام همراهی‌ها و صبوری‌هایشان با بنده در طول این ۶ سال با وجود تمام ندانسته‌های بنده و نیز به پاس زحماتی که در ایام دانشجویی متحمل گشتند، نهایت سپاسگزاری را به عمل می‌آورم. ایشان در جایگاه استاد راهنما در این کار یاری‌رسان بنده بودند و بسیار بیش از آنکه در حیطه مسئولیت تعریف‌شده‌شان بود برای این پژوهش وقت گذاشتند و بسیار از ایشان آموختم. سپاس و تشکری که در قبال الطاف بسیار ایشان بس ناچیز است.
- از استاد فرهیخته سرکار خانم دکتر پروین ترکمنی آذر استاد راهنمای دوم رساله برای رهنمودها و رهنمایی‌های بی‌دریغ ایشان چه در طول دوران تحصیل و چه در زمان انجام این رساله مراتب تشکر و سپاسگزاری را دارم. ایشان در جای جای رساله یاریگر اینجانب بودند.
- از استاد فرهیخته جناب آقای دکتر شهرام یوسفی فر که در دوران تحصیل فراوان از ایشان آموختم و در این رساله مسئولیت مشاور را عهده‌دار شدند و با لطف، دانش و دقت خاص خود در ارتقای این متن پژوهش یار و همراه دانشجوی خود بودند، خالصانه تشکر می‌نمایم.
- از دیگر استادان محترم و گرامی آقایان دکتر عبدالرحمن حسنی فر، دکتر ناصر تکمیل همایون، دکتر نصرالله صالحی که قبول زحمت فرموده و داوری رساله بنده را بر عهده گرفتند کمال تشکر را اعلام می‌دارم و خرسندم این عزیزان با دقتی که در مطالعه این مجموعه داشتند به رفع کاستی‌های آن و پربار شدن این مرقومه یاری رساندند.
- از جناب آقای دکتر محمدرضا امام جمعه به عنوان ناظر دانشگاه فرهنگیان که همیشه رهنمودهایی عالی داشتند، و در پیمودن این راه یاری‌ام کردند، سپاسگزارم.
- از جناب آقای دکتر حسین اسکندری که در زمینه پیشنهاد موضوع نوسازی در رساله به بنده راهنمایی داشتند بسیار سپاسگزارم.
- از همفکری‌های ارزشمند استادان سرکار خانم دکتر نیره دلیر، سرکار خانم دکتر صفورا برومند و سرکار خانم دکتر الهام ملکزاده که دلسوزانه برای بهتر شدن فرآیند کار پیشنهادهایی خوب ارائه داشتند، بسیار سپاسگزارم.
- از همراهی‌های دلگرم‌کننده و همفکری‌های دوست‌عزیز و فرهیخته‌ام، جناب آقای بهرنگ ذوالفقاری که سبب گذر از مشکلات این پژوهش شد و به من یاری رساند سپاسگزارم؛ بی‌شک بدون تلاش‌ها و گفت‌وگوهای مستمر با او، این کار سرانجام کنونی را نمی‌یافت.
- از مسئولان پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی (به ویژه بخش‌های کتابخانه، تحصیلات تکمیلی، حوزه معاونت پژوهشی و تحصیلات تکمیلی، پژوهشکده علوم تاریخی) و همچنین کتابخانه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی و بخش

مرکز اسناد شورای عالی آموزش و پرورش (جناب آقای رحیم روحبخش)، سازمان اسناد و کتابخانه ملی و دیگر مراکز علمی کشور که امکان اعلام اسامی همه آنان نیست در ارائه مدارک و اسناد به اینجانب یاری رسانند سپاسگزاری می‌نمایم، از خداوند بزرگ برای آنان سلامت و توفیق روزافزون خواهانم.

احمد ابوحمزه

تقدیم به

نگاه مهربان معلمان سرزمینم

و

به دختران عزیزم

سحر و مه‌رسا

چکیده فارسی

پژوهش حاضر سعی بر آن داشت تا با بررسی سیر تاریخی تأثیر نوسازی آموزشی بر تحولات سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی ایران، مصوبات مربوط به آموزش و پرورش و عوامل مؤثر بر آن‌ها را مورد تحلیل و کنکاش قرار دهد. سپس مبتنی بر مجموعه قوانین آموزشی مصوب مجلس‌ها (شورای ملی، سنا و شورای اسلامی) تا سال ۱۳۸۵ هـ. ش بررسی‌های تاریخی و اسنادی صورت گیرد و به نوعی از آگاهی نسبت به این تحولات دست پیدا کند. فرضیه اساسی تحقیق این بود که نوسازی آموزشی در ایران در ذیل برنامه‌های نوسازی کلی کشور و گفتمان حاکم برآمده از روند تحول‌خواهی قرار داشته است، به تبع آن بسیاری از قوانین آموزشی متأثر از فضای سیاسی و حکومتی ایران تدوین و با گذشت زمان تکامل یافته‌اند. به خصوص، مبانی نظری و برنامه نوسازی آموزشی کشور پس از جنبش مشروطه‌خواهی در ابتدا بر پایه تعریف خاصی از مفاهیم مدرن و نوآیین و فرایند تجددگرایی و در دوره پهلوی اول و دوم بر اساس مؤلفه‌های مدرن‌سازی، غرب‌گرایی و ایران‌گرایی در کشور انجام شد. این روند در دوران انقلاب اسلامی نیز بر اساس الگوی اسلامی‌سازی یا به عبارتی، مدل نظری اسلامی - ایرانی پیشرفت مبتنی بوده است.

رساله حاضر کوششی برای نخستین بار در راستای بررسی و تحلیل قوانین مصوب آموزش و پرورش در مجالس ایران در یکصد ساله اخیر بر اساس اسناد و با نگاهی به نوسازی آموزشی می‌باشد. این قوانین جمع‌آوری، دسته‌بندی، سنخ‌شناسی و تحلیل شده و بعضی از قوانین تأثیرگذار مورد بررسی و کنکاش قرار گرفته و زوایای مبهم آن در حد اسناد و مدارک موجود روشن شده است. در فصل‌های مختلف رساله نسبت بین قوانین مصوب قوه مقننه ایران در ارتباط با آموزش و پرورش و نوسازی آموزشی در هر یک از ادوار تاریخی (در سال‌های ۱۳۸۵-۱۲۸۵ هـ. ش) بررسی شده است.

یافته‌ها و نتایج برآمده از تحقیق حاضر در تأیید فرضیه مطرح‌شده دلالت بر آن دارد که سیر نوسازی نظام آموزشی در ایران با تکیه بر مصوبات و قوانین آموزشی مجلس مؤید این مسئله است که نظام آموزشی ایران در مقاطع تاریخی مهم، در یک صد سال گذشته در ارتباطی ایجابی با فرایند تحولات سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی آن جامعه و همچنین روند تحول‌خواهی و ایدئولوژی‌های رسمی دولتی در مقاطع تاریخی مختلف «نوسازی خاص خودش» و یا «نوسازی بومی» و یا «ایرانی» را به وجود آورده است.

کلید واژها: قوانین، آموزش و پرورش، نوسازی، مجلس، اسناد، مشروطه، پهلوی اول و دوم، جمهوری اسلامی

فهرست مطالب

ف	پیش‌گفتار.....
۱	بخش اول: روش‌شناسی تحقیق
۲	فصل نخست: کلیات تحقیق
۳	۱. مقدمه.....
۴	۲. بیان مسئله.....
۸	۳. سؤالات تحقیق.....
۸	۳-۱. سؤال اصلی:.....
۸	۳-۲. سؤالات فرعی:.....
۹	۴. اهداف تحقیق.....
۹	۵. اهمیت و ضرورت تحقیق.....
۱۰	۶. فرضیه تحقیق.....
۱۰	۷. روش تحقیق.....
۱۱	۸. قلمرو زمانی، مکانی و موضوعی تحقیق.....
۱۱	۹. پیشینه تحقیق.....
۱۱	الف) کتاب‌ها.....
۱۴	ب) مقالات:.....
۱۵	ج) پایان‌نامه‌ها.....
۱۶	۱۰. سازماندهی تحقیق.....
۱۸	۱۱. معرفی و ارزیابی منابع تحقیق.....
۱۸	الف) مجموعه اسناد:.....
۲۰	ب) خاطرات.....
۲۰	ج) مطالعات جدید:.....
۲۱	د) نشریات.....
۲۶	فصل دوم: چارچوب نظری و مفهومی تحقیق
۲۷	۱. تعریف مفاهیم اساسی.....
۲۹	۲. نگاهی کوتاه به نظریه‌نوسازی.....
۳۲	۳. کاربرد نظریه‌نوسازی در تحلیل قوانین آموزشی ایران.....
۳۶	۴. معیارها و شاخص‌های نوسازی.....
۳۸	۵. نگاه تاریخی به نوسازی در ایران.....
۴۲	۶. فرآیند نوسازی آموزشی در ایران.....
۴۴	۷. دیدگاه‌های متفاوت درباره نوسازی آموزشی در ایران و رهیافت این پژوهش.....

بخش دوم: ارزیابی قوانین و مصوبات آموزشی مجلس شورای ملی از انقلاب مشروطه تا تأسیس حکومت پهلوی	۵۱
فصل اول: بستر تاریخی و سیر اصلاحات آموزشی در ایران دوره قاجاریه	۵۲
۱. مقدمه	۵۳
۲. نظام آموزشی (نظام تعلیم و تربیت)	۵۴
۳. زمینه‌های فرایند نوسازی آموزشی در ایران پیش از مشروطه	۵۵
۴. علل و زمینه‌های شکل‌گیری نوسازی آموزشی در ایران (انقلاب مشروطه)	۵۷
۴-۱. مقدمه	۵۷
۴-۲. نواندیشان اجتماعی، تأسیس مدارس جدید و روزنامه‌ها	۵۸
۴-۳. احزاب و فرقه‌های سیاسی	۶۳
۴-۴. انجمن‌های فرهنگی	۶۵
۴-۵. تلاش برای مشارکت اجتماعی زنان	۶۷
فصل دوم: مجلس اول و اصلاح آموزشی در ایران	۷۲
۱. مقدمه	۷۳
۲. مجلس شورای ملی و نوسازی آموزشی	۷۴
۳. تصویب متمم قانون اساسی در مجلس اول (۱۲۸۷-۱۲۸۵ ه.ش)	۷۶
۴. محورهای اصلی مذاکرات مجلس اول شورای ملی، مصوبات و قوانین در حوزه تعلیم و تربیت	۷۸
۴-۱. کلیات تعلیم و تربیت	۷۸
۴-۱-۱. تلاش برای خودکفایی و رهایی از وابستگی	۷۸
۴-۱-۲. تعلیم و تربیت عمومی و اجباری	۸۲
۴-۱-۳. آزادی تعلیمات	۸۴
۴-۱-۴. اصلاح ساختارها و فرآیندها	۸۴
۴-۱-۴-۱. رفع چالش‌های مجلس و دولت و تعیین حدود وظایف	۸۵
۴-۱-۴-۲. انتظام و قانونمندی امور و گسترش آموزش در سراسر کشور	۸۷
۴-۱-۴-۳. انتظام امور مالی در حوزه تعلیم و تربیت	۸۹
۴-۱-۵. تحلیل مواضع و رویکرد نمایندگان مجلس اول درباره نوسازی و تشکیل مدارس جدید	۹۰
۴-۱-۵-۱. مدارس و کارکردهای آن	۹۰
۴-۱-۵-۲. مدارس؛ پایگاه طرح مطالبات اجتماعی و بسط نفوذ حکومت مرکزی	۹۰
۴-۱-۵-۳. مدارس؛ مرکزی عام‌المنفعه	۹۲
۴-۱-۵-۴. مدارس عالی	۹۳
۴-۱-۵-۴-۱. انواع مدارس عالی	۹۳
۴-۱-۵-۵. دانش‌آموزان و دانش‌آموختگان	۹۵

۹۶.....	۴-۱-۵-۶. معلمان
۹۶.....	۴-۱-۵-۷. تربیت معلم
۱۰۱.....	فصل سوم: نوسازی آموزشی از مجلس دوم تا پنجم
۱۰۲.....	۱. مقدمه
۱۰۲.....	۲. تصویب قانون اداری معارف و اوقاف در مجلس دوم
۱۰۴.....	۳. تصویب قانون اجازه افتتاح نه باب مدرسه ابتدائیه
۱۰۹.....	۴. تصویب قانون اساسی معارف در مجلس دوم
۱۱۱.....	۵. تصویب قانون شورای عالی معارف در مجلس چهارم
۱۱۴.....	۶. نتیجه‌گیری
۱۳۳.....	بخش سوم: قوانین مجلس و نوسازی آموزشی در دوره پهلوی اول و دوم
۱۳۴.....	فصل اول: نوسازی آموزشی در دوره رضاشاه
۱۳۵.....	۱. مقدمه
۱۳۵.....	۲. جهت‌گیری تازه در نوسازی آموزشی
۱۳۶.....	۳. بستر و زمینه تاریخی اصلاحات در دوره رضاشاه
۱۳۸.....	۱-۳. قانون اجازه تأسیس دانشسراهای مقدماتی و عالی
۱۴۳.....	۲-۳. قانون اجازه تأسیس دانشگاه تهران
۱۴۷.....	۴. نتیجه‌گیری
.....	فصل دوم: نوسازی آموزشی در دوره پهلوی دوم در فرایند تصویب قوانین آموزشی مجالس شورای ملی و سنا
۱۵۲.....	سنا
۱۵۳.....	۱. مقدمه
۱۵۳.....	۲. زمینه‌ها و ضرورت‌های نوسازی آموزشی
۱۵۴.....	۱-۲. اندیشه نوسازی آموزشی پس از رضاشاه
۱۵۶.....	۲-۲. اقدامات آموزشی پهلوی دوم بعد از کودتای ۲۸ مرداد
۱۵۸.....	۲-۳. اقدامات آموزشی پهلوی دوم پس از انقلاب سفید
۱۶۲.....	۳. کنفرانس‌های آموزشی رامسر و تأثیر آن در نوسازی آموزشی این دوره:
۱۶۵.....	۴. نوسازی آموزشی در دهه‌های چهل و پنجاه
۱۶۶.....	۱-۴. بررسی آمار و اطلاعات آموزشی در این دهه‌ها
۱۶۹.....	۲-۴. بررسی تغییرات آماری دانش آموزان و سهم نفت در آموزش و پرورش:
۱۷۴.....	۵. قوانین مصوب آموزشی مجلس شورای ملی و سنا (دوره پهلوی دوم):
۱۷۴.....	۱-۵. مهم‌ترین محورهای مربوط به قوانین مجلس در حوزه آموزش از سال ۱۳۲۰ تا ۱۳۵۷
۱۷۵.....	۲-۵. سنخ‌شناسی قوانین این دوره تاریخی
۱۷۵.....	۳-۵. بررسی قوانین مستمر و تأثیرگذار در روند کلی آموزش و پرورش این دوره

۱۷۸.....	۴-۵. بررسی موضوعی دو قانون مهم این دوره:
۱۷۹.....	۶. قانون راجع به آموزش و پرورش عمومی اجباری و مجانی (مصوب ششم مرداد ۱۳۲۲ ش).
۱۷۹.....	۱-۶. مقدمه:
۱۷۹.....	۲-۶. روند تصویب قانون:
۱۸۱.....	۳-۶. موضوعات مهم در روند تصویب قانون آموزش و پرورش عمومی اجباری و مجانی:
۱۸۲.....	۴-۶. آموزش عالی یا آموزش عمومی؟
۱۸۵.....	۵-۶. بحث و بررسی قانون آموزش و پرورش عمومی اجباری و مجانی
۱۸۸.....	۶-۶. سرانجام قانون تعلیمات عمومی اجباری:
۱۸۹.....	۷-۶. دسته‌بندی قوانین مربوط به قانون آموزش و پرورش اجباری و مجانی:
۱۹۰.....	۷. قانون اساسنامه دانشسرای عالی (تربیت معلم و تحقیقات تربیتی)
۱۹۰.....	۱-۷. مقدمه:
۱۹۰.....	۲-۷. توضیحاتی درباره دوره ۲۱ مجلس شورای ملی و بالاترین تعداد قوانین آموزشی مصوب در این دوره:
۱۹۱.....	۳-۷. بررسی تاریخچه قوانین مرتبط با این قانون:
۱۹۲.....	۴-۷. تاریخ تصویب قانون در دوره پهلوی دوم:
۱۹۴.....	۵-۷. مراحل تصویب قانون
۱۹۶.....	۶-۷. سیر قانون در قوانین آموزشی مجلس بیست و دوم:
۱۹۶.....	۷-۷. تصویب اساسنامه تربیت معلم و تحقیقات تربیتی
۲۰۱.....	۸. نتیجه‌گیری
	بخش چهارم: نوسازی آموزشی در آموزش و پرورش از انقلاب اسلامی سال ۱۳۵۷ تا سال ۱۳۸۵ ه. ش با تکیه بر قوانین مصوب مجلس شورای اسلامی
۲۲۲.....	فصل اول: زمینه‌ها و اقتضائات روند اسلامی سازی نهاد آموزش و پرورش
۲۲۵.....	۱. مقدمه
۲۲۵.....	۲. روند اسلامی سازی نهاد تعلیم و تربیت
۲۲۷.....	۳. نگاهی تاریخی به تحول بنیاد نظام آموزشی در بعد از انقلاب اسلامی
	فصل دوم: قوانین آموزش و پرورش در مجلس شورای اسلامی از انقلاب اسلامی سال ۱۳۵۷ تا سال ۱۳۸۵ ه. ش
۲۳۶.....	
۲۳۷.....	۱. اطلاعات آماری و دلایل تعداد اندک مصوبات مجلس شورای اسلامی:
۲۴۰.....	۲. تحول نظام آموزشی و بررسی قوانین تأثیرگذار:
۲۴۲.....	۱-۲. قوانین آموزش و پرورش در مجلس اول شورای اسلامی:
۲۴۴.....	۲-۲. قوانین آموزش و پرورش در مجلس دوم شورای اسلامی:
۲۴۷.....	۳-۲. قوانین آموزش و پرورش در مجلس سوم شورای اسلامی:
۲۵۱.....	۴-۲. قوانین آموزش و پرورش در مجلس چهارم شورای اسلامی:

۲۵۲	۲-۵. قوانین آموزش و پرورش در مجلس پنجم شورای اسلامی:
۲۵۴	۲-۶. قوانین آموزش و پرورش در مجلس ششم شورای اسلامی:
۲۵۶	۲-۷. قوانین آموزش و پرورش در مجلس هفتم شورای اسلامی:
۲۵۸	۳- نتیجه گیری بررسی قوانین آموزشی هفت دوره مجلس شورای اسلامی
۲۶۲	فصل سوم: بررسی سه قانون آموزشی دوره انقلاب اسلامی
۲۶۳	۱. مقدمه
۲۶۴	۲. قانون اهداف و وظایف وزارت آموزش و پرورش
۲۶۸	۳. قانون تشکیل شوراهای آموزش و پرورش در استان ها، شهرستان ها و مناطق کشور (مصوب ۲۶ دی ماه ۱۳۷۲)
۲۷۷	۴. قانون جدید شورای عالی آموزش و پرورش (لایحه نخستین مصوب ۲۷ بهمن ۱۳۵۸)
۲۸۶	نتیجه گیری:
۳۰۲	بخش پنجم: بررسی سیر تطور قوانین تربیت معلم در ایران
۳۰۳	فصل اول
۳۰۴	۱. مقدمه
۳۰۵	۲. زمینه ها و دلایل شکل گیری نظام تربیت معلم
۳۰۷	۳. قوانین تربیت معلم در ایران
۳۰۸	۴. اطلاعات آماری:
۳۱۰	۴-۱. نخستین شرح مذاکرات مجلس شورای ملی در مورد تربیت معلم
۳۱۱	۴-۲. نخستین دانشجو معلمان تربیت معلم ایران
۳۱۲	۴-۳. تأسیس دارالمعلمین و دارالمعلمات
۳۱۴	۴-۴. نخستین سال تأسیس تربیت معلم رسمی در ایران تا تصویب قانون تربیت معلم ۱۳۱۲ ه.ش
۳۲۰	فصل دوم: قوانین مرتبط با تربیت معلم در دوره پهلوی اول
۳۲۱	۱. پهلوی اول و حوزه آموزش (نوسازی آمرانه)
۳۲۲	۲. مهم ترین قوانین تربیت معلم در دوره اول حکومت پهلوی اول
۳۲۷	۳. قانون تأسیس دانشسرای مقدماتی و عالی (تحول نهاد تربیت معلم)
۳۳۰	۴. مهم ترین قوانین تربیت معلم در دوره دوم حکومت پهلوی اول
۳۳۴	فصل سوم: قوانین مرتبط با تربیت معلم در دوره پهلوی دوم
۳۳۵	۱. قوانین مرتبط با تربیت معلم در دوره پهلوی دوم
۳۳۹	۲. شروع استقلال دانشسرای عالی
۳۴۶	فصل چهارم
۳۴۶	قوانین تربیت معلم از پیروزی انقلاب اسلامی تا سال ۱۳۸۷
۳۴۷	۱. قوانین تربیت معلم از پیروزی انقلاب اسلامی تا سال ۱۳۸۷
۳۶۳	بخش ششم: نتیجه گیری کلی

۳۶۴	نتیجه‌گیری تحلیلی تطبیقی
۳۶۸	الف) قوانین اقتضایی :
۳۶۹	ب) قوانین تأثیرگذار:
۳۷۰	ج) قوانین نهادساز:
۳۸۰	پیشنهادات کلی:
۳۸۰	الف) پیشنهادات اجرایی:
۳۸۱	ب) پیشنهادات پژوهشی:
۳۸۲	کتابنامه:
۳۸۲	الف) منابع فارسی:
۳۹۳	مجموعه قوانین و اسناد:
۳۹۵	نشریات و سالنامه‌ها
۳۹۶	مقالات
۳۹۹	رساله‌ها و پایان‌نامه‌ها:
۴۰۰	گزارش‌های اداری و طرح‌ها:
۴۰۱	نرم‌افزارها و سایت‌ها:
۴۰۲	ب) منابع لاتین:

فهرست جداول

- جدول ۱-۲. قوانین مصوب مجلس اول شورای ملی بر اساس تاریخ تصویب یا تأیید ۱۱۷
- جدول ۲-۲. فهرست قوانین مرتبط با آموزش و پرورش در دوره مشروطه (مجلس اول تا پنجم) ۱۲۳
- جدول ۳-۲. نمایندگان خواهان نوسازی مدارس در مجلس شورای ملی دوره دوم و نحوه دیدگاه و نگرش آنها ۱۲۶
- جدول ۴-۲. تعداد قوانین مرتبط و تأثیرگذار در آموزش و پرورش در ۱۲ دوره مجلس شورای ملی (از سال ۱۲۸۵ ه.ش تا ۱۳۲۰ ه.ش) ۱۲۷
- جدول ۵-۲. وظیفه حکام (بر اساس قانون ایالات و ولایات و دستورالعمل حکام) بر اساس درصد ۱۳۰
- جدول ۱-۳. تعداد قوانین مرتبط و تأثیرگذار در آموزش و پرورش در ۱۲ دوره مجلس شورای ملی (از سال ۱۲۸۵ ه.ش تا ۱۳۲۰ ه.ش) ۱۵۰
- جدول ۲-۳. آمار جمعیت ایران، جمعیت باسوادان، درآمدهای نفتی و بودجه‌های آموزشی در سال‌های ۱۳۳۵ و ۱۳۴۵ و ۱۳۵۵ ش (دهقان نژاد، مرتضی و دیگران) ۱۶۷
- جدول ۳-۳. شمار مؤسسات آموزشی قبل و بعد از انقلاب سفید (آبراهامیان، ۱۳۸۹: ۲۴۴) ۱۶۷
- جدول ۴-۳. سهم نفت در برنامه‌های عمرانی اول تا پنجم ۱۷۰
- جدول ۵-۳. تعداد قوانین مرتبط و تأثیرگذار در آموزش و پرورش در ۱۲ دوره مجلس شورای ملی (پهلوی دوم) (از سال ۱۳۲۰ ه.ش تا ۱۳۵۷ ه.ش) ۱۷۷
- جدول ۶-۳. چهار طبقه استخدامی بر اساس قوانین تعلیمات اجباری (تهیه و تنظیم نگارنده) ۱۸۸
- جدول ۷-۳. فهرست قوانین مرتبط با آموزش و پرورش در دوره پهلوی دوم (مجلس سیزدهم تا بیست و چهارم) ۲۰۳
- جدول ۸-۳. تعداد قوانین مصوب آموزشی در دوره پهلوی دوم بر اساس سال‌های تصویب (استخراج و تنظیم نگارنده) ۲۱۷
- جدول ۱-۴. اسامی کمیسیون‌های مختلف مجلس شورای اسلامی مرتبط با آموزش و پرورش در هفت دوره از سال ۱۳۵۹ تا ۱۳۸۷ ۲۳۹
- جدول ۲-۴. وضعیت قوانین، لوایح، طرح‌ها، خاص و مردود یا مسترد شده در دوره اول مجلس شورای اسلامی با موضوع آموزش و پرورش ۲۴۳
- جدول ۳-۴. طرح‌ها و لوایحی که در دوره اول مجلس شورای اسلامی در ارتباط با آموزش و پرورش مطرح گردید اما به تصویب نرسید ۲۴۴
- جدول ۴-۴. وضعیت قوانین، لوایح، طرح‌ها، خاص و مردود یا مسترد شده در دوره دوم مجلس شورای اسلامی با موضوع آموزش و پرورش ۲۴۶
- جدول ۵-۴. طرح‌ها و لوایحی که در دوره دوم مجلس شورای اسلامی در ارتباط با آموزش و پرورش مطرح گردید اما به تصویب نرسید ۲۴۶
- جدول ۶-۴. وضعیت قوانین، لوایح، طرح‌ها، خاص و مردود یا مسترد شده در دوره سوم مجلس شورای اسلامی با موضوع آموزش و پرورش ۲۵۰
- جدول ۷-۴. طرح‌ها و لوایحی که در دوره سوم مجلس شورای اسلامی در ارتباط با آموزش و پرورش مطرح گردید اما به تصویب نرسید ۲۵۰

جدول ۴-۸ وضعیت قوانین، لوایح، طرح‌ها، خاص و مردود یا مسترد شده در دوره چهارم مجلس شورای اسلامی با موضوع آموزش و پرورش.....	۲۵۱
جدول ۴-۹ طرح‌ها و لوایحی که در دوره چهارم مجلس شورای اسلامی در ارتباط با آموزش و پرورش مطرح گردید اما به تصویب نرسید.....	۲۵۲
جدول ۴-۱۰ وضعیت قوانین، لوایح، طرح‌ها، خاص و مردود یا مسترد شده در دوره پنجم مجلس شورای اسلامی با موضوع آموزش و پرورش.....	۲۵۳
جدول ۴-۱۱ طرح‌ها و لوایحی که در دوره پنجم مجلس شورای اسلامی در ارتباط با آموزش و پرورش مطرح گردید اما به تصویب نرسید.....	۲۵۳
جدول ۴-۱۲ وضعیت قوانین، لوایح، طرح‌ها، خاص و مردود یا مسترد شده در دوره ششم مجلس شورای اسلامی با موضوع آموزش و پرورش.....	۲۵۵
جدول ۴-۱۳ طرح‌ها و لوایحی که در دوره ششم مجلس شورای اسلامی در ارتباط با آموزش و پرورش مطرح گردید اما به تصویب نرسید.....	۲۵۶
جدول ۴-۱۴ وضعیت قوانین، لوایح، طرح‌ها، خاص و مردود یا مسترد شده در دوره هفتم مجلس شورای اسلامی با موضوع آموزش و پرورش.....	۲۵۷
جدول ۴-۱۵ طرح‌ها و لوایحی که در دوره هفتم مجلس شورای اسلامی در ارتباط با آموزش و پرورش مطرح گردید اما به تصویب نرسید.....	۲۵۸
جدول ۴-۱۶ قوانین خاص آموزش و پرورش بعد از انقلاب اسلامی در مجلس شورای اسلامی (دوره اول تا هفتم) تهیه و تنظیم نگارنده.....	۲۸۸
جدول ۴-۱۷ تعداد قوانین خاص و تأثیرگذار در آموزش و پرورش بعد از انقلاب اسلامی در ۷ دوره مجلس شورای اسلامی (از سال ۱۳۵۹ ه.ش تا ۱۳۸۷ ه.ش) تهیه و تنظیم نگارنده.....	۲۹۶
جدول ۵-۱ تحولات تاریخ قانون‌گذاری تربیت معلم در ایران (تهیه و تنظیم نگارنده).....	۳۰۸
جدول ۵-۲ مقایسه تعداد و درصد وضعیت قوانین مرتبط با تربیت معلم در مجالس شورای ملی و شورای اسلامی تا پایان مجلس هفتم شورای اسلامی با قوانین مرتبط با آموزش و پرورش (تهیه و تنظیم نگارنده).....	۳۰۹
جدول ۵-۳ تعداد دانشسراها و مراکز تربیت معلم (منبع: یوسفی، منصور و دیگران (بی‌تا)، تربیت معلم در پنجاه سال شاهنشاهی پهلوی، تهران، دانشگاه تربیت معلم، ص ۱۷۸).....	۳۳۷
جدول ۵-۴ تعداد دانش آموزان دانشسراها و تربیت معلم از سال تحصیلی ۲۵۰۳-۲۵۰۲ تا ۲۵۲۰-۲۱ (منبع: یوسفی، منصور و دیگران (بی‌تا)، تربیت معلم در پنجاه سال شاهنشاهی پهلوی، تهران، دانشگاه تربیت معلم، ص ۱۷۹).....	۳۳۸
جدول ۵-۵ آمار دانشسراهای مقدماتی از سال تحصیلی ۱۳۴۱ تا ۱۳۵۶-۱۳۵۵ (منبع: یوسفی، منصور و دیگران (بی‌تا)، تربیت معلم در پنجاه سال شاهنشاهی پهلوی، تهران، دانشگاه تربیت معلم، ص ۲۳۵).....	۳۴۲
جدول ۵-۶ آمار تربیت معلم یکساله در طی ۸ سال (منبع: یوسفی، منصور و دیگران (بی‌تا)، تربیت معلم در پنجاه سال شاهنشاهی پهلوی، تهران، دانشگاه تربیت معلم، ص ۲۴۱).....	۳۴۲

جدول ۵-۷ سیر کمی مؤسسات تربیت معلم و شمار دانش آموزان را در این مراکز از سال ۱۳۲۲ تا ۱۳۸۱ (منبع: وزارت آموزش و پرورش، آمار آموزش و پرورش، سال تحصیلی ۱۳۸۰-۱۳۸۱، صص ۱۶-۱۷)..... ۳۵۳

جدول ۵-۸ فهرست قوانین مرتبط با تربیت معلم از دوره اول شورای ملی تا پایان دوره هفتم مجلس شورای اسلامی ۳۵۳

جدول ۵-۹ تعداد قوانین مرتبط و تأثیرگذار تربیت معلم در ۳۱ دوره مجلس شورای ملی و اسلامی (از سال ۱۲۸۵ ه.ش تا ۱۳۸۷ ه.ش)..... ۳۵۹

جدول ۶-۱ مقایسه تطبیقی قوانین مرتبط با آموزش و پرورش (دوره اول مجلس شورای ملی مشروطه تا پایان دوره هفتم مجلس شورای اسلامی) (تهیه و تنظیم نگارنده)..... ۳۷۱

جدول ۶-۲ فهرست قوانین نهاد ساز مربوط به آموزش و پرورش (دوره اول شورای ملی مشروطه تا پایان دوره هفتم مجلس شورای اسلامی)..... ۳۷۲

فهرست اشکال

- نمودار ۱-۱. هرم سلسله‌مراتب تأثیر نوسازی جهانی بر مصوبات آموزشی مجلس شورای ملی..... ۳۳
- نمودار ۲-۱. تصویر مفهوم پروژه نوسازی و تأثیر آن در نوسازی آموزشی و تجلی آن در قوانین آموزشی مجلس..... ۳۴
- نمودار ۳-۱. لایه‌های مدرنیزاسیون..... ۳۹
- نمودار ۱-۲. مصوبات مجلس تا دوره پنجم به تفکیک موضوعات..... ۱۲۵
- نمودار ۲-۲. تعداد قوانین مصوب آموزش و پرورش در ۵ دوره اول مشروطه..... ۱۲۵
- نمودار ۳-۲. نمودار تعداد قوانین تأثیرگذار در مجالس (یک تا دوازده)..... ۱۲۸
- نمودار ۴-۲. تعداد قوانین مرتبط در مجالس (یک تا دوازده)..... ۱۲۸
- نمودار ۵-۲. نمودار مقایسه تعداد قوانین مرتبط با تعداد قوانین تأثیرگذار در مجالس (یک تا دوازده)..... ۱۲۹
- نمودار ۶-۲. نمودار مصوبات مجلس اول تا پایان ۱۲ به تفکیک موضوعات..... ۱۲۹
- نمودار ۷-۲. نمودار دایره‌ای وظایف حکام..... ۱۳۱
- نمودار ۸-۲. نمودار مصوبات مجلس اول تا پنجم به تفکیک موضوعات..... ۱۳۲
- نمودار ۱-۳. نمودار سازمان آموزش و پرورش در سال تحصیلی ۴۸-۱۳۴۷. (سالنامه آمار سال تحصیلی ۴۸-۱۳۴۷). ۱۶۸
- نمودار ۲-۳. نمودار سازمان مدارس کشور در نظام جدید آموزش و پرورش. (سالنامه آمار سال تحصیلی ۴۸-۱۳۴۷). ۱۶۸
- نمودار ۳-۳. تقسیمات کشوری در نظام جدید آموزش و پرورش. (سالنامه آمار سال تحصیلی ۴۸-۱۳۴۷). ۱۷۲
- نمودار ۴-۳. نمودار بودجه وزارت آموزش و پرورش به تفکیک فعالیت‌های مختلف در سال ۱۳۴۷. (سالنامه آمار سال تحصیلی ۴۸-۱۳۴۷)..... ۱۷۳
- نمودار ۵-۳. نمودار تغییرات فارغ‌التحصیلان ششم ابتدایی کشور در سال‌های ۱۳۳۷ تا ۱۳۴۷. (سالنامه آمار سال تحصیلی ۴۸-۱۳۴۷)..... ۱۷۳
- نمودار ۶-۳. نمودار تغییرات فارغ‌التحصیلان ششم متوسطه کشور در سال‌های ۱۳۳۷ تا ۱۳۴۷. (سالنامه آمار سال تحصیلی ۴۸-۱۳۴۷)..... ۱۷۴
- نمودار ۷-۳. تعداد قوانین دوره دوم (از دوره سیزدهم تا پایان دوره بیست و چهارم)..... ۲۱۴
- نمودار ۸-۳. تعداد قوانین تأثیرگذار مجلس سیزدهم تا بیست و چهارم..... ۲۱۴
- نمودار ۹-۳. تعداد قوانین مرتبط مجلس سیزدهم تا بیست و چهارم..... ۲۱۵
- نمودار ۱۰-۳. مقایسه تعداد قوانین مرتبط و تأثیرگذار در دوره پهلوی دوم..... ۲۱۵
- نمودار ۱۱-۳. تعداد قوانین دوره اول و دوم..... ۲۱۶
- نمودار ۱۲-۳. تعداد قوانین مرتبط و تأثیرگذار مجلس اول تا دوازدهم..... ۲۱۶
- نمودار ۱-۴. انواع محیط‌های حاکم بر نظام جامع توسعه آموزش و پرورش کشور..... ۲۲۹
- نمودار ۲-۴. ساختار ایستایی مؤلفه‌های نظام جامع توسعه آموزش و پرورش کشور (سطح یک)..... ۲۳۰
- نمودار ۳-۴. ساختار ایستایی مؤلفه‌های نظام جامع توسعه آموزش و پرورش کشور (سطح دو)..... ۲۳۰
- نمودار ۴-۴. انواع محیط‌های حاکم بر توسعه آموزش و پرورش کشور..... ۲۳۱
- نمودار ۵-۴. تصویر جلد سند ملی توسعه آموزش و پرورش..... ۲۳۱

- نمودار ۴-۶ بعضی از تصاویر جلد و اسناد ۲۳۹
- نمودار ۴-۷ نمودار مقایسه تعداد قوانین در ۷ دوره مجلس شورای اسلامی ۲۹۷
- نمودار ۴-۸ نمودار مقایسه تعداد قوانین خاص در ۷ دوره مجلس شورای اسلامی ۲۹۷
- نمودار ۴-۹ نمودار مقایسه تعداد قوانین در ۷ دوره مجلس شورای اسلامی ۲۹۷
- نمودار ۴-۱۰ مقایسه تعداد قوانین تأثیرگذار در ۷ دوره مجلس شورای اسلامی ۲۹۸
- نمودار ۴-۱۱ مقایسه تعداد قوانین برنامه‌و بودجه در ۷ دوره مجلس شورای اسلامی ۲۹۸
- نمودار ۴-۱۲ مقایسه تعداد قوانین مرتبط با آموزش و پرورش در ۷ دوره مجلس شورای اسلامی ۲۹۸
- نمودار ۵-۱ مقایسه قوانین مرتبط با نهاد ساز و تربیت معلم ۳۶۱
- نمودار ۶-۱ نمودار شماره مقایسه تعداد قوانین در دوره‌های مختلف تاریخی با موضوعات مرتبط، اقتضایی، تأثیرگذار، نهاد ساز و تربیت معلم در جدول بالا ۳۷۱
- نمودار ۶-۲ مقایسه کل قوانین ۳۷۲

پیش‌گفتار:

رساله حاضر کوششی در راستای بررسی و تحلیل قوانین آموزش و پرورش ایران در یکصد ساله اخیر بر اساس اسناد (با نگاهی به نوسازی آموزشی در ایران) می‌باشد. تلاش اینجانب بر این بود تا از منظری نو پرتوی بر برخی از زوایای نامکشوف قوانین مصوب آموزش و پرورش مجالس در ایران انداخته و تحولات آموزش و پرورش را در این زمینه مورد تحلیل قرار دهم. بی‌گمان این آرزو چنان که در آغاز تصور می‌گردید به طور کامل تحقق نیافت و کاستی‌های در تحلیل همه قوانین و در دوره‌های مختلف دارا می‌باشد. به هر حال کاستی‌های این پژوهش ناشی از قصور و ناتوانی نگارنده، طولانی بودن زمان دوره‌های تاریخی رساله (از سال ۱۲۸۵ تا ۱۳۸۵ ه. ش به مدت یکصد سال)، تعداد بسیار قوانین مصوب مجالس ایران و زمان اندک پژوهش می‌باشد و توفیق آن رحیم راهنمایی‌ها و رهنمودهای و مساعدت‌های استادان عزیز که مرا در انجام آن یاری رساندند. طرح اولیه ارائه‌شده از سوی بنده به دانشگاه فرهنگیان در واقع یک پروژه مطالعاتی کلان محسوب می‌شد و تا تبدیل آن به یک موضوع رساله اقدامات زیادی باید انجام می‌گردید. متأسفانه دانشگاه همان طرح را به عنوان رساله مصوب و مورد پیگیری قرار داد. در اینجا از استاد جناب آقای دکتر مصطفی اجتهادی یادی می‌کنم که در نخستین گام‌های این پژوهش جهت تصویب عنوان طرح به من یاری رساندند و دیگر همکارانم در دانشگاه فرهنگیان که به نوعی به من کمک کردند. اما متأسفانه این طرح خیلی وسیع در نظر گرفته شده بود و این پژوهش خود چند رساله دانشگاهی بود. هر چند با تلاش استاد راهنمای اول رساله جناب آقای دکتر علیرضا ملایی توانا تلاش کردیم آن را تحدید کنیم اما متأسفانه با نظر مخالف دانشگاه روبرو شده و باعث شد که قوانین دوره‌ای صد ساله را جمع‌آوری و تبیین نماییم. خود اذهان می‌نمایم که این طرح در بسیاری از موارد در چارچوب یک رساله قابل انجام نیست، اما موضوع نو این پژوهش دارای رویکردهای کاربردی مناسبی به صورت یک طرح مطالعاتی بوده و انشالله در آینده در فرصت بیشتری برای تحلیل اسناد و مدارک به آن خواهیم پرداخت.

در این پژوهش برای نخستین بار تلاش کردم تا قوانین مصوب آموزش و پرورش در مجالس ایران را در یکصد ساله اخیر جمع‌آوری و دسته‌بندی نمایم. بعضی از قوانین تأثیرگذار را مورد بررسی و کنکاش قرار دهم و زوایای مبهم آن را در حد اسناد و مدارک موجود روشن سازم. انتظارم این بود که در این بررسی نسبت بین قوانین مصوب قوه مقننه ایران در ارتباط با آموزش و پرورش و نوسازی آموزشی را در هر یک از ادوار تاریخی (در سال‌های ۱۳۸۵-۱۲۸۵ ه. ش) پیدا نمایم. در این راه البته تا حدودی موفق شدم و به این نتیجه کلی رسیدم که یافته‌ها و نتایج برآمده از تحقیق حاضر در تأیید فرضیه مطرح‌شده دلالت بر آن دارد که سیر نوسازی نظام آموزشی در ایران با تکیه بر مصوبات و قوانین آموزشی مجلس مؤید این مسئله است که: نظام آموزشی ایران در ارتباطی ایجابی با فرایند تحولات سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی آن جامعه و همچنین روند تحول‌خواهی و ایدئولوژی‌های رسمی دولتی در مقاطع تاریخی مختلف «نوسازی خاص خودش» و یا «نوسازی بومی» و یا «ایرانی» را به وجود آورده است.

در شش سال پیش مسئله اصلی من در این پژوهش، مشکلات و معضلات آموزش و پرورش کشور بود که بیشترین این مشکلات به قوانین آموزش و پرورش برمی‌گشت. برای همین انتخاب موضوع تحلیل قوانین آموزش و پرورش که توسط دانشگاه فرهنگیان مطرح شده بود را بنده به عنوان یک طرح مطرح کردم. اما بعد از اینکه عنوان توسط دانشگاه انتخاب گردید به چند دلیل آن را توسط استادان گرانقدر پژوهشگاه تحدید کردیم. موارد کلی که درباره این رساله می‌بایست بیان کنم:

- مدت زمان طولانی صد سال از ۱۲۸۵ تا ۱۳۸۵ ه. ش برای یک کار پژوهشی (رساله تاریخی) بسیار زمان زیادی بود. لذا به دانشگاه پیشنهاد تحدید زمان داده شد که متأسفانه پذیرفته نشد.
- تعداد قوانین بسیاری که در این دوره صد ساله مرتبط با آموزش و پرورش توسط مجالس ایران تصویب شده بود. به همین خاطر با مطالعه بر روی قوانین و سنخ‌شناسی آن‌ها به این نتیجه رسیدم که موضوع تحقیق درست انتخاب شده است.

- با توجه به کمبود شدید اسناد و اطلاعات و نارسایی‌های که در قوانین وجود داشت و هم‌پوشانی‌های این قوانین به این نتیجه رسیدیم که ده‌ها مسئله را در ارتباط با تحلیل قوانین در آموزش و پرورش می‌شود مطرح کرد. اما انتظار من این بود که تحلیلی مناسبی در یک موضوع از این قوانین داشته باشیم لذا با پیشنهاد استادان راهنما و همچنین استاد دکتر حسین اسکندری نگاه نوسازی در بررسی قوانین آورده شد که قوانین چگونه نوسازی بر آن‌ها تأثیر گذاشته و نوسازی چه تأثیری را از این قوانین گرفته است.
 - برای همین موضوع خود را تحدید کردم و فقط به تعریف کلی قانون که در میان استادان حقوق مورد قبول است: یعنی قوانینی که یا از مجلس شورا گذاشته و نمایندگان مجلس آن را تصویب کرده باشند و یا برای کل ملت در یک همه‌پرسی موضوعی آن را به رأی‌گیری گذاشته باشند (مانند قانون اساسی) در رساله مدنظر قرار گرفت و برای همین دیگر موضوعات مانند: نظام‌نامه‌ها، اساسنامه‌ها، بخشنامه‌ها و... را از موضوع رساله کنار گذاشته و فقط به موضوع مسائل قانون و تحلیل قوانین پرداختم.
 - با آگاهی‌هایی که از طرح تحقیق خودم با عنوان «تاریخ شورای عالی آموزش و پرورش» داشته‌ام کلیه مصوبات و تصویب‌نامه‌های که از آن طریق و یا از طریق شورای عالی انقلاب فرهنگی، شورای عالی اداری، مجمع تشخیص مصلحت نظام و... هم تصویب شده بود زیرمجموعه قوانین مجلس دانستم.
 - در این تحقیق انتظارات من این بود که به تحلیل درستی از قوانین مجالس ایران برسم که این کار صورت گرفت و نهادهای تازه تأسیس را پیدا کردم و در نتیجه‌گیری بیان کردم که قوانین مجالس ایران به طور کامل به سه نوع کلی تقسیم می‌گردد که قانون‌های اقتضایی، قوانین تأثیرگذار و قوانین نهاد ساز را می‌توان نام برد.
 - هر کدام از این نوع قوانین را به صورت جدول مشخص کرده و توضیح داده‌ام.
 - در طول این کار به منابع مطالعاتی اولیه نیاز بود که دسترسی به آن‌ها با مشقت‌های زیادی همراه بود و در کل به جمع‌آوری منابع و مأخذ قوانین و تربیت معلم در ایران ختم گردید.
- البته در این پژوهش ده‌ها مسئله دیگر قابل بحث و بررسی است. از این موارد مانند: بررسی سیر تحولات و مصوبات شورای عالی آموزش و پرورش، شورای عالی انقلاب فرهنگی، شورای عالی اداری و مجمع تشخیص مصلحت نظام در ارتباط با آموزش و پرورش می‌توان نام برد. البته آن‌ها در حوزه این رساله قرار نمی‌گیرند. همچنین مواردی به غیر از قانون مصوب مجالس مانند: نظام‌نامه‌ها، سندها، آیین‌نامه‌ها، بخشنامه‌ها و... که آن‌ها نیز در چارچوب این پژوهش قرار ندارند. بررسی نهادهای تازه تأسیس در آموزش و پرورش با اینکه در جداول قوانین به صورت مجزا بررسی شده‌اند، اما در کارکرد و نتایج به آن‌ها نپرداخته‌ام.
- پژوهش حاضر به منظور دسته‌بندی جدید از قوانین ابعاد وسیع‌تری از این موضوع را مورد نقد و بررسی قرار داده تا الگویی مناسب طراحی و تدوین شود اشکالات موجود در این قوانین مرتفع گردد و پیشنهادهای اجرایی و پژوهشی در نتیجه‌گیری بررسی شده است.
- به نظر می‌رسد در آینده سیر تاریخی این رساله می‌بایست به غیر از قوانین مجالس، به اساسنامه‌ها، نظام‌نامه‌ها، آیین‌نامه‌ها و بخشنامه‌ها نیز تسری پیدا نماید و بهتر است شاخص‌های نوسازی هم از جهت جهانی و هم از نظر ایرانیان مورد بررسی بیشتری قرار گیرد. پیشنهاد می‌گردد درس «اسناد و قوانین آموزش و پرورش» در دانشگاه‌ها در رشته‌های مختلف و خصوصاً رشته علوم تربیتی با نگاهی دقیق‌تر نگارش یابد و همچنین به عنوان یک منبع مهم تغییرات کلی و نهاد ساز آموزش و پرورش را برای دانشجویان مطرح نماید.